

Kiinassa on poikkeuksellisen paljon ainokaisia. Melkein jokaisessa kaupunkilaisperheessä on vain yksi lapsi. Syynä on väestöpolitiikka, joka on 1970-luvun lopulta alkaen pyrkinyt taittamaan väestönkasvun rajoittamalla perheiden lapsilukua.



# Kiinan

## AINOKAISISTA PUHUTAAN

Teksti ja kuvat Taru Salmenkari

**K**iinassa ainokaisista ja väestöpolitiikasta keskustellaan julkisesti eri kannoilla ja osin kriittisesti. Keskustelua tehokkaammin väestöpolitiikkaa on muuttanut sallivammaksi sääntöjen kiertäminen varsinkin maaseudulla, missä paikallisviranomaiset toisinaan ymmärtävät rikkureita ainakin vielä toisen lapsen kohdalla.

### Rajallisia resursseja

Julkisessa keskustelussa usein toistetaan lapsilukua rajoittavan politiikan perusteluita. Pelko ruuan ja muiden resurssien riittävyydestä sai Kiinan valitsemaan syntyvydensäännöstelypolitiikan.

Virallinen Kiina on ylpeä politiikan saavutuksista. Arvelaan, että ilman sitä Kiina lähestyisi jo 1,7 miljardin asukkaan rajaa. Nyt väkiluku on saatu pysymään alle 1,4 miljardissa. Vaikka väestöpolitiikka ei ole hillinnyt luonnonvarojen käyttöä toivotusti, se on tukenut elintason kasvua, mikä oli hallituksen tavoitekin.

Viralliset tavoitteet rajoittaa väestönkasvua on Kiinassa laajalti hyväksytty. Suuren väkiluvun haitat tulevat kiinalaisille selväksi jo arkielämässä. Täpötäydet junat ennen lomia tai kilpailu opiskelupaikoista osoittavat ongelman todelliseksi.

Kiinalaisessa keskustelussa väestön määrää pidetään työttömyyden syynä. Lehdissä valitellaan, kuinka vuosittain 1,5 miljoonaa valmistuu yliopistosta työttömäksi. Länsimaisissa analyyseissä väestöpolitiikan

ja työllisyyden yhteyttä käsitellään toisin. Ne ennustavat, että Kiinassa halvan työvoiman ajat ovat pian ohi. Kiinan arvelaan muuttuvan hitaamman kasvun maaksi, kuten muissakin maissa väestörakenteen vanhetessa on käynyt.

### Terveitä lapsia

Virallista väestöpolitiikkaa tukevana voi pitää myös lasten terveyteen keskittyvää keskustelua. Koska monille perheille sallitaan vain yksi lapsi, luonnollisesti ainokaisen terveys kiinnostaa. Tätä toivetta mainostajatkin ovat keksineet käyttää hyväkseen. Esimerkiksi maitojauhemerkit pukevat mainoksissaan vauvat tohtorinhattuun tai voimamiehiksi.

Valtion kannalta lasten terveys on keino saavuttaa väestöpoliittiset tavoitteet. Jos ensimmäisen lapsen selviäminen aikuisuuteen on epävarmaa, vanhemmat todennäköisesti haluavat myös toisen. Pahimmillaan julkisessa keskustelussa suorastaan korostetaan väestön ”laatua” ja tarvetta seuloa poikkeavuudet ajoissa joukosta.

Toisaalta media raportoi sympaattiseen sävyyn ihmisistä, jotka ottavat huolehtiakseen vammaisista lapsista. Esimerkiksi käy mies, joka adoptoi yli sata hylättyä lasta ja perusti heille koulun. Sitä ei korosteta, että vammaisen lapsen hylkäämisen syy on väestöpolitiikassa. Vaikka vammaisen lapsen vanhemmat saattavat saada luvan toiseenkin lapseen, monet joutuvat hylkäämään lapsensa saadakseen terveen ainokaisen.

*”Monet joutuvat hylkäämään lapsensa saadakseen terveen ainokaisen.”*

*"Kun synnyttää saa vain yhden, sukupuolijakauma vääristyy."*

## Moraalista puhetta

Väestöpolitiikan vinoutumista puhutaan usein moralisoivaan sävyyn. Itse politiikkaa ei kyseenalaisteta, vaan ongelmista syytetään vastuuttomia vanhempia tai lääkäreitä, jotka lain vastaisesti paljastavat ultraääniseulonnessa lapsen sukupuolen.

Pahin rike on synnyttää sallittua enemmän lapsia. Sääntöihin mukautunut enemmistö arvosteleeekin uusrikkaita, jotka maksavat vain sakot lisälapsen hankkiessaan.

Väestön hallinnan kyseenalaistavat pahiten laittomasti muuttavat synnytyskiintiönsä ylittäjät. He rikkovat paitsi syntyvyyden säännöstelyn myös asuinpaikkarekisteröinnin säädöksiä. Monet heistä muuttavat, koska maaseudulla ei riitä töitä. Mediassa muuton tarkoituksiksi epäillään silti syntyvyydensäännöstelyn kiertämistä.

Joskus mediassa kauhistellaan kovia otteita, joita paikallisviranomaiset käyttävät vastatakseen ylhäältä tuleviin paineisiin pitää synnytysten määrä kurissa. Useammin median sympatiat saa silti viranomainen, joka joutuu vihaisen perheen koston kohteeksi.

Kiinalaisvanhempia on syyllistetty ainoan lapsensa pilalle hemmottelemisesta. Media kauhistelee vaikkapa näiden pikkukeisarien liikalihavuutta, vaikka samalla myyntimiehet pitävät kulutusta lapsiin taloutta kasvattavana.

Nyt ensimmäinen pikkukeisarien sukupolvi on aikuisiässä. Nettikeskusteluissa päivitellään tämän sukupolven alttiutta avioeroihin, jotka kuulemma kyvyttömyys kompromisseihin aiheuttaa. Todellisuudessa avioerojen lisääntymisen syy on lakimuutos, joka on helpottanut eroamista.

Vanhempien ainokaisiinsa kohdistamien odotusten katosaan korjaavan hemmottelun tuhoja. Televisio kertoo jopa lapsista, jotka ovat paenneet näitä paineita tai turvautuneet vilppiin vanhempia miellyttääkseen. Varsinkin, jos lapset näin ajautuvat rikoksen tielle, saadaan tarinalle moraalinen opetus.

## Kuka hoitaa vanhukset?

Kiinalaismediassa pääsee esiin myös väestöpolitiikkaa kriittisesti arvioivia ääniä. Monet tutkijat toivovat perheille lisää vapautta päättää lasten määrästä.

Vapaan valinnan ohella tärkeä argumentti suuremman lapsiluvun sallimiseen on poikkeuksellisen nopeasti vanheneva väestö. Väestönkasvun nopea leikkaaminen heti suurten ikäluokkien jälkeen merkitsee sitä, että vanhuksista huolehtimista ei voikaan jättää enää perheen harteille. Ennen nuorin poika jäi perheeseen asumaan isänsä taloon ja huolehti vanhemmistaan. Enää monilla vanhemmilla ei ole poikaa, eivätkä lapset nykyisin aina jää kotipaikkakunnalle.

Kiinalaisessa keskustelussa ei huudeta valtiota apuun. Media kehuu vapaaehtoisia, jotka auttavat vanhuksia kotiköylänsä. Myös ostopalveluita esitellään. Vanhusten laitoshoidon on pääosin yksityisten yrittäjien vastuulla. Uutisten perusteella taso näyttää vaihtelevan hotellimaisesta yksityisyydestä yksinkertaisilla sängyillä täytettyihin huoneisiin.

Lasten velvollisuuksia hoitaa vanhempansa painotetaan. Media repostelee kauhuesimerkeillä lastensa heitteille jättämien vanhusten itsemurhista.

Televisiiodokumenttien pohjalta yleiseltä vaikuttaa järjestely, jossa vanhus adoptoi aikuisen naisen asumaan luokseen. Vanhuksen kuollessa häntä hoivannut adoptioaikainen perii vanhuksen tasavertaisena tämän omien lapsien kanssa.

Tutkijat lohduttavat, että lapsiluvun laskusta huolimatta pidentynyt elinikä tuo vanhuksille entistä enemmän hoitajia. Heidän sisaruksensa ovat todennäköisesti elossa, entistä parempikuntoisia ja usein samalla paikkakunnalla.

## Sukupuolijakauma

Toinen syntyvyydensäännöstelypolitiikan pahentama ongelma on sukupuolten epätasainen jakauma. Niin suvun jatkumisen toive kuin huoli oman vanhuuden turvasta saavat vanhemmat toivomaan poikalasta. Kun synnyttää saa vain yhden, sukupuolijakauma vääristyy. Asenteiden muuttamiseksi niin mediassa kuin katumainoksissa näkyy usein onnellisia perheitä ainoan tyttärensä kanssa.

Pelkästään yhden lapsen politiikkaa ei vääristymästä voi syyttää, sillä monessa Aasian maassa vastaava vääristymä on todellisuutta ilman valtion rajoituksia lapsiluvulle. Kiinassa tyttölapsia on myös enemmän kuin synnytystilastot kertovat. Ikäluokasta 106 % käy peruskoulun. Ylimääräinen 6 % on pääosin tyttöjä, jotka on rekisteröity vasta koulun alkaessa.

Nuorten miesten suurta määrää arvellaan syyksi niin rikollisuuden kuin talouden kasvuun. Miehet joutuvat ahke- roimaan työssä osoittaakseen elatuskykynsä, koska naisilla on valinnanvaraa avioliittomarkkinoilla. Rikoksen polulle taas ajautuu Kiinassakin enimmäkseen turhautuneita nuoria miehiä.

Kiinalaislehdistö kertoo, ettei puolison löytäminen ole vaikeaa vain maalaismiehille, vaan kaupungeista löytyy naimattomien naisten kasvava joukko. Monet hyvin koulutetut ainoat tyttäret panevat uransa puolison etsinnän edelle. Lehdet toteavat, että näiden ryhmien naittaminen keskenään ei kuitenkaan ole realistinen ratkaisu.

Monia syntyvyydensäännöstelypolitiikan pahentamia ongelmia ei julkisuudessa liitetä valtion toimiin. Esimerkiksi naisten ja lasten ryöstöjen syyksi näytetään toisten tunteista piittaamattomat rikolliskoplat. Todellisuudessa ryöstetyt lapset päätyvät laittomiin adoptioihin ja naiset pakkonaitetaan syrjäseuduille, missä naisista on pulaa.

Monet ryöstetyt lapset ovat poikia, koska monet lapsettomat perheet toivovat poikaa. Laillisesti adoptoidut lapset ovat puolestaan pääosin tyttöjä, jotka syntymäperhe on hylännyt saadakseen yrittää vielä poikalasta. Syntyvyydensäännöstelyä johtuen kysyntä ja tarjonta eivät maan sisäisessä adoptio- prosessissa kohtaa. •

*"Kiinalaisvanhempia on syyllistetty ainoan lapsensa pilalle hemmottelemisesta."*